

ПОНЯТТЯ УПУЩЕНОЇ ВИГОДИ ЯК СКЛАДОВА ПОНЯТТЯ ЗБИТКІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: КАТЕГОРІЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ

Ігор Шульпін,

науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ID ORCID: 0000-0001-6522-9517

Стаття присвячена дослідженню та аналізу правової та економічної категорії «упущена вигода» у майновій сфері та у сфері інтелектуальної власності. У статті зіставляється поняття «упущена вигода» у майновій сфері та у сфері інтелектуальної власності відповідно до економічної та юридичної категорії. Наводяться головні терміни для визначення поняття «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності. За висновками дослідження формулюється поняття «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності. Стаття буде корисною для працівників МВС, судових експертів.

Ключові слова: майнові права інтелектуальної власності, об'єкт права інтелектуальної власності, суб'єкт права інтелектуальної власності, право володіння, користування та розпорядження правами інтелектуальної власності, договірні зобов'язання, недоговірні правовідносини

Постановка проблеми. Проблема визначення поняття «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності ще не є достатньо розробленою, однак це поняття має дуже важливе значення в ході вирішення правових спорів у судових процесах або в позасудових ситуаціях.

Упущена вигода обов'язково присутня у судових експертизах або в експертних дослідженнях у сфері інтелектуальної власності, коли є порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності, де неможливо обійти питання про визначення розміру упущеної вигоди як складової збитків, що завдані правопорушником власнику таких прав.

Аналіз досліджень і публікацій. Відомі науковці та практики, а саме: В. С. Євтеєв, Н. С. Малєїн, Н. С. Кузнецова, О. А. Підопригора, О. В. Дзера, Т. С. Ківалова, Е. О. Харитонов, Н. А. Саніахметова та інші приділили увагу в багатьох своїх роботах проблемі

упущеної вигоди як однієї зі складових збитків у майновій сфері. Однак питання щодо визначення категорії «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності вони не розглядали.

Мету цієї статті бачимо у визначенні категорії «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності, яке доречно внести в Цивільний кодекс України в певному вигляді.

Для цього необхідно використати певні економічні та правові дефініції, завдяки яким спробуємо обґрунтувати поняття «упущена вигода» при порушенні прав на об'єкти інтелектуальної власності, беручи до уваги договірні та недоговірні (деліктні) відносини.

Виклад основного матеріалу. У статті розглянуто погляди юристів, учених на поняття «упущена вигода» у сфері майнових прав, подано визначення упущеної вигоди у сфері інтелектуальної власності відповідно до українського законодавства.

Отож В. С. Євтеєв упевнений, що упущена вигода є важливою складовою збитків. Необхідно зазначити, що упущена вигода, неотриманий дохід (прибуток) у комерційному обороті займає центральне місце. Зрозуміло, що це пов'язано з тим, що суб'єкти торговельного обороту укладають між собою угоди, розраховуючи на отримання прибутку. Коли один з контрагентів порушує обов'язок (або відбувається порушення майнових прав з боку будь-якої особи), постраждала сторона мусить зробити додаткові витрати, що пов'язані зі спробою отримати дохід (прибуток).

Слід зазначити, що без відшкодування упущеної вигоди неможлива реалізація принципу повної компенсації збитків, тому що поставити потерпілу сторону в те положення, у якому вона перебувала б, якби договір було виконано (або не було порушення прав), без стягнення неотриманих доходів неможливо. Дуже важливо також ураховувати, що збитки у вигляді упущеної вигоди утворюються тільки в разі зменшення обсягу виробництва, отримання доходів від реалізації товарів, оскільки інакше можна говорити лише про реальні збитки [1, 32].

Варто також зауважити, що упущена вигода відображає саме той факт, що наявне майно кредитора (потерпілої сторони) не збільшилося, хоча могло б збільшитися. Тому з В. С. Євтеєвим не можна погодитися, з досить розповсюдженою думкою, що упущена вигода є майбутніми збитками, які характеризують деформацію майнових інтересів у майбутньому на відміну від реальних збитків.

Однак, упущена вигода, як і реальні збитки, виникає безпосередньо внаслідок порушення договору або порушення прав. Зовсім не має значення, коли за часом була завдана ця складова збитків, бо упущена вигода може виникнути одразу ж після порушення договору (порушення прав), та навпаки, реальні збитки можуть бути завдані через деякий час після такого порушення [1, 33].

Мабуть, потрібно розглянути критерій звичайних обставин. Характер цього критерію, безумовно, оціночний та повинен визначатися в кожному випадку, виходячи з конкретних обставин. У деяких випадках критерій звичайних обставин може суттєво обмежити розмір збитків, що відшкодовуються.

На думку Н. С. Малєїна, неотриманий дохід (прибуток) базується на співвідношенні можливості та дійсності, тому при розрахунку упущеної вигоди треба виходити не із загальних середніх критеріїв перетворення комерційної можливості у дохід (прибуток), а з конкретних обставин справи [2, 93].

До того ж, за В. С. Євтеєвим, залишається більш доцільний та обґрунтований критичний підхід до критерію звичайних обставин, тому що цей критерій має у значній мірі абстрактний характер та не зорієнтований на реальні умови ведення власної справи (бізнесу).

Зауважимо, що закріплення цього критерію влаштовує якогось середнього підприємця, який не прагне до покращення своїх господарських показників. Принцип заохочування та стимулювання успішних бізнесменів у такому випадку зовсім нівелюється. Зникає прагнення для досягнення найкращих результатів, знищується попит на конкуренцію. Таким чином, складається ситуація, коли сторони торговельного обороту, маючи докази щодо отримання прибутку вище за середній, несуть суттєві невідшкодовані витрати у разі порушення договору. А це, у свою чергу, порушує принцип повного відшкодування збитків.

При визначенні упущеної вигоди значну роль повинен відігравати важливий критерій, який присутній у пункті 4 статті 623 Цивільного кодексу України, де зазначено, що при визначенні неотриманих доходів (упущеної вигоди) враховуються заходи, вжиті кредитором щодо їх одержання. Базуючись на законодавстві, суд повинен враховувати ці заходи та відповідні приготування для отримання упущеної вигоди, оскільки

вони показують можливість реального отримання доходів [3].

На думку В.С. Євтеєва, цей критерій вказує на такі проблеми. Перша виникає через зміст характеристики заходів та приготувань для отримання вигоди. Докази щодо здійснених заходів та приготувань повинні обґрунтувати факт наявності реальної можливості виробити та реалізувати товари (послуги). З одного боку, можна вказувати на існування виробничих потужностей, організаційних передумов для здійснення комерційної діяльності, на наявність трудових ресурсів, запасів сировини та інші можливості. Це все, з економічної точки зору, буде вказувати на те, що порушення договору та зменшення обсягів виробництва і реалізації продукції у кредитора не є випадковою подією. З іншого боку, визначаються можливості дійсної реалізації продукції потерпілої сторони через наявність або відсутність у неї договорів або переддоговірних відносин з контрагентами. Таке положення буде ставити потерпілу сторону перед необхідністю документального підтвердження заходів та приготувань, що зроблені для отримання доходів. До таких документів слід віднести листи з пропозиціями заключити договір, відповіді контрагентів на пропозиції потерпілої сторони щодо заключення договору, протоколи про наміри, попередні договори, договори із замовниками та споживачами тощо.

Другою проблемою є розмежування заходів та приготувань для отримання доходів (прибутку) та розумних заходів щодо зменшення збитків. Головною відмінністю заходів та приготувань для отримання доходів (прибутку) від розумних заходів щодо зменшення збитків є те, що перші здійснюються при нормальній комерційній діяльності до порушення договору, а звідси й до спричинення збитків. Тоді як розумні заходи щодо зменшення збитків виявляються діями у нестандартній господарській ситуації, коли доводиться шукати оптимальний

вихід з несприятливої ситуації, що виникла внаслідок порушення договору та порушення прав.

До третього критерію слід віднести визначення розміру упущеної вигоди відповідно до загального законодавчого положення: якщо особа, яка порушила право, отримала внаслідок цього доходи, то упущена вигода, що відшкодовується потерпілому контрагенту, не може бути меншою доходів, які отримав той, хто порушив чуже право. Звідси встановлюється механізм співвідношення збитків, які слід відшкодувати потерпілій стороні, з доходами невинного боржника.

Цей критерій виступає одним з проявів принципу римського права, який полягає в тому, що ніхто не може отримувати вигоду з допущеного порушення. Критерій співвідношення доходів особи, яка порушила право, та упущеної вигоди, що підлягає відшкодуванню, значно полегшує доведення розміру упущеної вигоди та виступає гарантією справедливої компенсації. Адже у разі, якщо невинний контрагент здобув доходи при порушенні обов'язків, кредитор доцільно довести існування цих доходів та факт неотримання упущеної вигоди зі свого боку, а розмір упущеної вигоди у багатьох випадках можна не доводити [1, 35–38].

Усе, що зазначено стосовно договірних відносин в економічній категорії у матеріальній сфері, повною мірою стосується й економічної категорії сфери інтелектуальної власності.

Українське законодавство так само трактує згаданий критерій щодо визначення розміру упущеної вигоди. Згідно з абзацом 2 пункту 3 статті 22 Цивільного кодексу України визначається, що якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право [3].

У підпункті 2) пункту 2 статті 22 Цивільного кодексу України надається визначення упущеної вигоди, це: «2) дохо-

ди, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода)» [3].

В українському законодавстві поняття «упущена вигода» є другою складовою поняття «збитки» (однак у цій статті будемо розглядати лише поняття «упущена вигода», адже поняття «збитки» розглядалося в іншій науковій статті).

Як другу складову поняття «збитки» містить у собі упущену вигоду, під якою розуміються доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене. В цьому випадку йдеться не про реальні втрати особи, яких вона зазнала або зазнає, а про ті доходи, які вона недоотримає внаслідок порушення її цивільного права [4].

Частина друга пункту 3 статті Цивільного кодексу України, що зазначалася, твердить: *«Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право»* [3].

Частина третя цієї статті визначає загальне правило про відшкодування упущеної вигоди в повному обсязі. Умовами договору може передбачатися також зменшення або збільшення (кратність) розміру відшкодування упущеної вигоди.

Ця стаття встановлює також імперативне правило, відповідно до якого якщо порушник цивільного права іншої особи отримав унаслідок цього доходи, розмір упущеної вигоди потерпілого не може бути меншим від доходів, одержаних порушником.

Слід особливо зазначити, що упущена вигода стосовно юридичної категорії у сфері інтелектуальної власності відрізняється від упущеної вигоди щодо юридичної категорії в речовому праві тим, що упущена вигода у цих сферах повинна застосовуватися до різних суб'єктів, об'єктів та прав. Так, якщо у речовому праві це суб'єкти, об'єкти та права

щодо конкретних речей, майна, то у сфері інтелектуальної власності це суб'єкти права інтелектуальної власності, об'єкти права інтелектуальної власності та права інтелектуальної власності (як майнові, так і немайнові — особисті права інтелектуальної власності). У цій науковій статті розглядаємо лише майнові права інтелектуальної власності.

Надамо та проаналізуємо визначення поняття «упущена вигода» щодо сфери інтелектуальної власності, беручи до уваги все викладене та використовуючи поняття аналогії закону.

Будемо вважати, що загальне визначення упущеної вигоди у Цивільному кодексі України повною мірою не відповідає сфері інтелектуальної власності, тому що воно не містить необхідних дефініцій сфери інтелектуальної власності та не враховує специфічності та суті правових відносин у ній.

Вважаємо, що при визначенні поняття «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності слід було б спиратися на конкретні зміни у формулюваннях щодо упущеної вигоди та викласти їх у вигляді, притаманному сфері інтелектуальної власності.

Отож доцільно було б обґрунтувати поняття «упущена вигода» у сфері інтелектуальної власності так, щоб воно водночас містило як економічний, так і правовий (юридичний) аспекти. Оскільки у майновій сфері існує власник прав на майно (матеріальний об'єкт), то й у сфері інтелектуальної власності є власник *«майнових прав»* на *«об'єкти права інтелектуальної власності»*.

Доречно було б передусім розглянути, як визначається право інтелектуальної власності у законодавстві України.

У пункті 1 статті 418 Цивільного кодексу України зазначено: *«Право інтелектуальної власності — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом»* [3].

Пункт 2 статті 418 цього кодексу визначає: «Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом» [3].

Звернемо увагу, що використання тільки економічного терміну «доходи» у підпункті 2) пункту 2 статті 22 згаданого кодексу не може бути виключно єдиним, бо в разі існування різних випадків порушення прав, різних фактів порушення майнових прав на об'єкти прав інтелектуальної власності за наявності різних обсягів таких майнових прав будуть використовуватися й інші економічні поняття, зокрема «прибутки», «роялті», «паушальний та комбінований платежі» (не будемо зупинятися на визначенні цих термінів та всіх можливих випадків їх застосування, адже це не є предметом цієї статті та потребує додаткових досліджень).

Грошова форма, у якій вимірюються доходи, прибутки, роялті, паушальний та комбінований платежі показує відмінність речової сфери та сфери інтелектуальної власності, оскільки в речовій сфері відшкодування упущеної вигоди може бути здійснено як річчю, майном, так і грошима, проте у сфері інтелектуальної власності, де об'єкти права інтелектуальної власності втілюються у виробі, носії тощо, які масово тиражуються, відшкодування збитків передбачає тільки грошову форму.

Далі, за текстом цього ж пункту, йдеться про особу, яка могла б реально одержати доходи за звичайних обставин. Варто наголосити, що в цьому тексті слід зазначити не будь-яку особу, а особу (фізичну або юридичну), яка має певні майнові права у сфері інтелектуальної власності щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності. Такою особою у сфері права інтелектуальної власності є суб'єкт права інтелектуальної власності.

Згідно з пунктом 1 статті 421 Цивільного Кодексу України суб'єктами права інтелектуальної власності вважаються такі особи: *«творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору»* [3].

У цій науковій статті будемо вести мову тільки про майнові права суб'єкта права інтелектуальної власності, тому що юридичний зміст упущеної вигоди можна розкрити саме через майнові права інтелектуальної власності, оскільки саме тріада прав: право володіння, право використання та право розпорядження об'єктами інтелектуальної власності — утворюється завдяки їм.

З урахуванням традицій законодавства в Україні використовуються випробувані часом такі правомочності власника прав: право володіння, право користування та право розпорядження.

Право володіння у майновій сфері можна розуміти як юридично забезпечену можливість власнику цього права мати майно у своєму віданні, тобто у сфері свого фактичного господарського впливу.

Під правом користування розуміють юридично закріплену можливість господарського використання майна та вилучення з нього корисних властивостей власником цього права чи уповноваженими ним особами.

Право розпорядження — юридично закріплена можливість власника цього права самостійно вирішувати долю майна шляхом його відчуження іншим особам, зміни його стану та його призначення [5, 19].

На нашу думку, все зауважене щодо майна у майновій сфері повністю можна віднести за аналогією права й до власника майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності у сфері інтелектуальної власності.

Відповідно до сфери інтелектуальної власності майнові права інтелектуальної власності визначаються в пункті 1 статті 424 Цивільного кодексу України, а саме:

- «1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання;
- 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом» [3].

Упевнені, що уточнення в кінці згаданого підпункту 1) пункту 2 статті 22 Цивільного кодексу України щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності є суттєвим, тому що воно вказує на вид об'єктів та галузь застосування майнових прав — майнові права на об'єкти прав інтелектуальної власності.

Відповідно до пункту 1 статті 420 цього ж кодексу об'єктами права інтелектуальної власності є такі об'єкти: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [3].

За юридичною класифікацією слово «особа» необхідно замінити на «суб'єкт права інтелектуальної власності» або «власник прав інтелектуальної власності», оскільки суб'єкт права інтелектуальної власності може передати свої права або повністю, або на використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Слова «якби її право не було порушене», на наше переконання, слід змінити на «якби його майнові права на певні об'єкти права інтелектуальної власності не були порушені при здійсненні ліцензійного договору (ліцензії) або при виникненні недоговірних (деліктних) правовідносин».

Слова «при здійсненні ліцензійного договору (ліцензії) або при виникненні недоговірних (деліктних) правовідносин», на нашу думку, є досить важливими, оскільки звертають нашу увагу на юридичні умови порушення майнових прав, що відбулися.

Упущена вигода, як одна зі складової шкоди, може виникати не тільки через порушення прав іншої особи, з якою правопорушник не вступив у правові взаємовідносини, а й унаслідок невиконання або неналежного виконання існуючого договірної зобов'язання, коли боржник порушив свій обов'язок перед кредитором, тим самим завдавши йому шкоди [6, 226].

Стосовно сфери інтелектуальної власності таким порушенням виступає невиконання або неналежне виконання ліцензійного договору (ліцензії), за яким(ою) ліцензіат порушує свій обов'язок перед ліцензіаром, завдавши останньому збитків у вигляді упущеної вигоди.

Крім означеного, договірною відповідальністю буде вважатися відповідальність за порушення договірних зобов'язань незалежно від того, чи передбачена вона договором або законом. Залежно від санкцій слід говорити про законні (установлені законом) санкції, договірні (установлені сторонами договору) санкції, законно-договірні санкції (про можливість застосування передбачених законом санкцій повинно бути зазначено у договорі) [6, 198].

У разі виникнення обов'язку відшкодування упущеної вигоди як складової збитків, що завдані невиконанням або неналежним виконанням договірної зобов'язку — (ліцензійного) договору, правовий зв'язок між учасни-

ками цивільних відносин існував до порушення та буде існувати на момент порушення. Зрозуміло, що сторони відповідних правових відносин поєднані визначеними юридичними обов'язками та правами і виступають один стосовно іншого, щодо сфери інтелектуальної власності, в іпостасі ліцензіара (кредитора) і ліцензіата (боржника) у конкретно визначеному зобов'язанні.

Необхідно особливо зауважити, що сутність порушення незобов'язальних (деліктних) правовідносин — абсолютних правовідносин (права власності, особистих немайнових прав фізичної особи, інших прав) полягає в тому, що будь-яким іншим учасником цивільних відносин не виконується покладений на нього нормами цивільного законодавства обов'язок не перешкоджати здійсненню уповноваженою особою цивільного права, що їй належить [7, 81].

Правовідносини, які виникли внаслідок порушення абсолютних прав, мають недоговірний характер та базуються на певному законодавчому приписі (він надалі може супроводжуватися додатковими юридичними фактами, наприклад рішенням суду про стягнення упущеної вигоди як складової збитків (шкоди) та інше [6, 234].

Висновки. Проаналізувавши викладений теоретичний матеріал та узагальнивши запропоновані зміни, вважаємо, що поняття «упущена вигода», що міститься в підпункті 2) пункту 2 статті 22 Цивільного кодексу України, відповідно до сфери інтелектуальної власності, варто подати в такій редакції: *«доходи або (прибутки, роялті, паушальний чи комбінований платежі), які суб'єкт права (власник прав) інтелектуальної власності міг би реально одержати за звичайних обставин, якби його майнові права на певні об'єкти права інтелектуальної власності не були порушені при здійсненні ліцензійних договорів (ліцензій) або при виникненні недоговірних (деліктних) правовідносин (упущена вигода)».*

Вважаємо, що вищезазначену юридичну норму можна було б внести в Книгу четверту «Право інтелектуальної власності», главу 35 «Загальні положення про право інтелектуальної власності» Цивільного кодексу України.

Тобто вважається, що якщо суб'єкт права (власник прав) за наявності виробничих потужностей та певних умов зміг би сам випустити продукцію з конкретними об'єктами прав інтелектуальної власності, яку виробив порушник цих майнових прав та реалізував її або зберігав цю (контрафактну, підробну продукцію) з метою реалізації, то він би сам особисто отримав ті доходи (прибутки), які отримав або мав отримати порушник його майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності. При цьому, в ході розрахунку упущеної вигоди були б застосовані саме ціни суб'єкта права інтелектуальної власності (власника прав), а не ціни порушника цих майнових прав, бо тільки такі ціни покажуть реальні доходи або (прибутки), які суб'єкт права (власник прав) інтелектуальної власності міг би реально одержати за звичайних обставин, якби його майнові права на певні об'єкти права інтелектуальної власності не були порушені при здійсненні ліцензійних договорів (ліцензій) або при виникненні недоговірних (деліктних) правовідносин.

За відсутності у суб'єкта права (власника прав) інтелектуальної власності виробничих потужностей та можливості виробляти продукцію з об'єктами інтелектуальної власності (тобто він не є суб'єктом господарювання, підприємцем або суб'єктом підприємницької діяльності) він міг би розраховувати на отримання винагороди (роялті, паушального або комбінованого платежів), яку мав би отримати за розпорядженням своїми майновими правами (за видачу ліцензії, ліцензійного договору) особам, які правомірно використовують його майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Евтеев В. С. Возмещение убытков как вид ответственности в коммерческой деятельности. Москва : ИКД «Зерцало-М», 2005. 184 с.
 2. Малейн Н. С. Имущественная ответственность в хозяйственных отношениях. Москва : Юрид. лит., 1969.
 3. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 40–44. Ст. 356) (із змінами та доповненнями).
 4. URL: <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk/79—gk/383-22.html>. Юри-стконсульт. Народний правовий портал.
 5. Право власності в Україні : навч. посіб. / О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, О. А. Підпригора та ін.; за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 816 с.
 6. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти) : монографія / Т. С. Ківалова ; М-во освіти і науки України; Одеська нац. юрид. акад. Одеса : Юридична література, 2008. 360 с.
 7. Харитонов Е. О., Саниахметова Н. А. Гражданское право. Частное право. Цивилистика. Физические лица. Юридические лица. Вещное право. Обязательства. Виды договоров: авторское право. Представительство : учеб. пособие. Киев : А.С.К., 2002. 832 с.
-
1. Evtsev V. S. Vozmeshchenye ubytkov kak vyd otvetstvennosti v kommercheskoi deiatelnosti. Moskva : YKD «Zertsalo-M», 2005. 184 s.
 2. Maleyn N. S. Ymushchestvennaia otvetstvennost v khoziaistvennykh otnosheniakh. Moskva : Yuryd. lyt., 1969.
 3. Tsyvilnii kodeks Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2003. № 40–44. St. 356) (iz zminamy ta dopovnenniamy).
 4. URL: <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk/79—gk/383-22.html>. Yurys- tkonsult. Narodnyi pravovoi portal.
 5. Pravo vlasnosti v Ukraini : navch. posib. / O. V. Dzera, N. S. Kuznietsova, O. A. Pidpryhora ta in.; za zah. red. O. V. Dzery, N. S. Kuznietsovoi. Kyiv : Yurinkom Inter, 2000. 816 s.
 6. Kivalova T. S. Zoboviazannia vidshkoduvannia shkody u tsyvilnomu zakonodavstvi Ukrainy (teoretychni aspekty) : monohrafiia / T. S. Kivalova ; M-vo osvity i nauky Ukrainy; Odeska nats. yuryd. akad. Odesa : Yurydychna literatura, 2008. 360 s.
 7. Kharytonov E. O., Sanyakhmetova N. A. Hrazhdanskie pravo. Chastnoe pravo. Tsyvylstyka. Fyzycheskye lytsa. Yurydycheskye lytsa. Veshchnoe pravo. Obiazatelstva. Vidy dohovorov: avtorskoe pravo. Predstavitelstvo : ucheb. posobyie. Kyev: A.S.K., 2002. 832 s.

Надійшла до редакції 22.06.2021 року

Шульпін І. Поняття упущеної вигоди як складової частини поняття збитків в сфері інтелектуальної власності: категорія права і економіки. Стаття присвячена дослідженню і аналізу правової і економічної категорії «упущена вигода» в сферах матеріальної і інтелектуальної власності. Сопоставлено поняття «упущеної вигоди» в сферах матеріальної і інтелектуальної власності згідно з економічною і юридичною категорією. Приводяться основні терміни для визначення поняття «упущена вигода» в сфері інтелектуальної власності. По результатам дослідження дається поняття «упущена вигода» в сфері інтелектуальної власності. Стаття корисна для співробітників МВД, судових експертів.

Ключевые слова: имущественные права интеллектуальной собственности, объект права интеллектуальной собственности, субъект права интеллектуальной собственности, право владения, пользования и распоряжения правами интеллектуальной собственности, договорные обязательства, недоговорные правоотношения

Shulpin I. The concept of lost profit as a component of the concept of losses in the field of intellectual property: a category of law and economics. The article is devoted to the study and analysis of the legal and economic category of «*lucrum cessans*» (forgone benefit) in the property sphere and in the field of intellectual property (IP), as well as the author's attempt to define the concept of «forgone benefit» in the sphere of IP. It should be noted that the concept of «forgone benefit» is the main component of the general concept of «damage» in the property sphere, where its definition is contained in subparagraph 2) of paragraph 2 of Article 22 of the Civil Code of Ukraine. The article compares the concept of «forgone benefit» both in the property sphere and in the sphere of IP in accordance with the economic and legal planes.

First, «forgone benefit» are considered as unearned income in the property sphere. Further, we are talking about the criterion for the implementation of measures and preparations as a fact to generate income in the production and sale of goods (services). The next important issue, which is covered in this article, is the problem of distinguishing between measures and preparations for obtaining income (profit) and reasonable measures to reduce losses. The next criterion includes the provision that the «forgone benefit» of the victim cannot be less than the income of the offender, which is one of the manifestations of the principle of Roman law.

All of the above in relation to the economic category applies both to the property sphere and to the sphere of IP. However, in relation to the legal category «forgone benefit» in the property sphere and in the sphere of IP has a complete difference, since it refers to different subjects (in the property sphere, this is the owner of the thing, property, and in the sphere of IP — the subject of intellectual property rights (IPR) or a person to whom such rights have been transferred), objects (objects in the property sphere are various types of things, property, any material objects, and in the field of IP these are objects of IPR) and rights (in the property sphere there are rights to things, rights to property, and in the field of IP — these are property rights to objects of IPR).

Further, the author of the article gives terms from the field of IP, the availability of rights in the field of IP, dwells on cases of violation of non-contractual (tort) legal relations and violation of contractual legal relations (mainly violation of a license agreement).

Based on the results of the material presented, the author of the article formulates a definition of the concept of «forgone benefit» in the field of IP and proposes to include such a legal norm in the fourth book «Intellectual Property Law», Chapter 35 «General Provisions on Intellectual Property Rights» of the Civil Code of Ukraine.

The material of the article can be useful to employees of the Ministry of Internal Affairs, forensic experts, lawyers and patent attorneys and other persons working in the field of law.

Keywords: forgone benefit, property rights of IP, object of IPR, subject of IPR, the right to own, use and dispose of IPR, contractual obligations, non-contractual legal relationships